

# TEMP

TIDSSKRIFT FOR HISTORIE

HESTEHANDEL

EFTERLYST

BONDESTAND

LIMFJORDSTANGEN

DRAMATIKER

ØSTGRØNLAND

NYHEDSMEDIER

HEKSE



# RURAL MOBILITET OG MIKRO- AKKULTURATION

## Tre gruppeflytninger fra Limfjordstangen, 1825-1925

*Jake Hubert Gardiner, Inger Bjørn Knudsen, Michael Riber Jørgensen og Line Vestergaard Knudsen*

Hvad er på spil, når mennesker flytter til nye steder, møder andre mennesker og interagerer i nye samfund? Hvilke former for møder og tilpasning finder sted, og hvilke erhvervmæssige, sociale og kulturelle konsekvenser kan mobilitet have? Fra 1825 og et århundrede frem flyttede flere grupper af befolkningen på Limfjordstangen permanent væk fra området på grund af de barske miljømæssige omstændigheder.<sup>1</sup> Ifølge populærkulturens overleveringer, fra folklorens aggerbo-historier til Hans Kirks roman *Fiskerne*, har historien om disse kystfolk været, at de ikke så let smeltede sammen med de samfund, de flyttede til. De var anderledes, og isolation, udstødelse eller akavede kultur møder var del af fortællingen om deres flytninger. Sådanne stereotyper passer godt med det generelle europæiske billede af 1800-tallets rurale migrantgrupper.<sup>2</sup>

Der er enighed om, at historisk mobilitet ikke kun har fundet sted mellem land og by, på tværs af nationer eller over Atlanten, men at mere regionale eller lokale cirkulationer af mennesker mellem rurale samfund har udgjort store dele af den menneskelige mobilitet gennem tiderne.<sup>3</sup> Alligevel er litteraturen om denne lokale rurale cirkulation mindre fyldestgørende sammenlignet med de rurale-urbane og de transatlantiske migrationer. På den ene side ved vi, at landbefolkningens typiske flytninger inden for kortere afstande (eksempelvis til nabosognet) ikke forårsagede store demografiske, økonomiske eller sociale forandringer.<sup>4</sup> Dog havde en permanent flytning oftest den konsekvens, at man blev lidt ringere stillet og typisk indtog en lav socioøkonomisk position i det tilflyttede samfund.<sup>5</sup> Gennemsnitligt har de permanente rurale flytninger således ikke været ønskelige for husstande eller grupper, men nødvendige for dem, som migrerede. Man kan med rette spørge, om der med denne rurale lokale cirku-

---

1 Befolkningstilvæksten i Agger og Harboøre Sogne var i hele 1800-tallet (undtagen ved folketælling i 1890) lavere end landsgennemsnittet, særligt markant i 1834, Agger Sogn 14 %, Harboøre Sogn 23 % vs. landsgennemsnit 33 %; 1870, Agger Sogn -13 %, Harboøre Sogn -11 % vs. landsgennemsnit 11 %. Fra til- og afgangslisterne kan vi dertil se store nettoaflytningstal i hhv. 1825, 1839 og i flere år gennem 1860'erne. Se evt. Gardiner m.fl.: "Stormflodsflytning", 318.

2 Selv om Limfjordstangen var et kystsamfund, har vi valgt "rural" som en betegnelse for både fraflytter- og tilflyttersamfundene i vores studie. Vi anvender dermed primært betegnelsen som et modstykke til det urbane og som noget, der dækker en variation af landlige og landsbyprægede samfund og ikke blot landbrugssamfund.

3 Pooley m.fl.: "A mobile century?"; Hochstadt: "Mobility and Modernity"; Kaal m.fl.: "Immigrants in the Polder"; Thomsen: *Lykkens smedje*.

4 Pooley m.fl.: "A mobile century?"

5 Thomsen: *Lykkens smedje*, 57.

lation egentlig var tale om ”cross-cultural” interaktioner.<sup>6</sup> Det vil sige møder mellem mennesker med forskellige normer og udtryksformer og dermed møder med behov for integration.<sup>7</sup> De større byers mangeartede erhverv og heterogene befolkningssammensætninger gjorde de enkelte tilflyttere mindre synlige, og byerne tilbød flere erhvervs-mæssige, sociale og kulturelle muligheder for tilpasning.<sup>8</sup> Det overordnede billede af 1800-tallets rurale migrantgrupper er nemlig, at de ofte var socialt udstødte og kun meget langsomt integrerede sig i deres nye lokalsamfund.<sup>9</sup> I denne artikel undersøger vi tre migrantgrupper fra Limfjordstangen, som i perioden 1825-1925 tilpassede sig nye bosteder. Vi ser på dem som tre forskellige former for *akkulturation*, som på et mikroniveau bidrager til et mere nuanceret billede af de rurale migrantgruppers integrationsproces.

Limfjordstangen har i de seneste år været genstand for en række historiske studier, som alle har haft til formål at belyse, hvordan den tynde landstrimmels barske naturforhold har haft betydning for menneskeliv. Forskellige former for tilpasning såsom kombinationsnæring, lokal mobilitet og sæsonmigration er blevet belyst.<sup>10</sup> Og den danske stats forsøg på at afbøde de barske forhold er undersøgt.<sup>11</sup> De dynamiske forhold mellem naturens udfordringer og menneskelig modstandskraft på Limfjordstangen har ligeledes været undersøgt.<sup>12</sup> De bredere konsekvenser af Limfjordstangens foranderlige tilstande er særligt belyst i relation til de kraftige stormfloder i 1825, der afgørende ændrede Limfjordens økologi samt erhvervsmæssige og infrastrukturelle potentialer.<sup>13</sup> I nærværende studie ser vi ligeledes på, hvordan Limfjordstangens omstændigheder fik betydninger, der rakte ud over den smalle landstrimmel, når vi stiller skarpt på migrationen væk fra området i perioden 1825-1925 og særligt de forskellige former for integration, denne gav anledning til i nogle af de samfund, havboerne fra Limfjordstangen flyttede til. I relation til den seneste af de tre flytninger (til Gjøøl) berører vi også overgangen til en forandret rural mobilitet i det moderne samfund.

## MOBILITET, TILPASNING OG INTEGRATION

Mange historiske studier har undersøgt, hvilke faktorer der har positiv indflydelse på tilpasning og succesfuld integration af migranter.<sup>14</sup> Migranternes beskæftigelse, uddannelse, sprog og økonomi – både før og efter flytningen – samt forudgående kulturelle kontakter til det bosatte samfund er blandt disse faktorer.<sup>15</sup> Atter andre vilkår er mangel på arbejdskraft og overordnede sociale, kulturelle og politiske forhold i modtagersam-

6 Lucassen m.fl.: ”Theorizing”.

7 Lucassen m.fl.: ”Drawing”, 288-289.

8 Lucassen m.fl.: ”Drawing”, 288-289.

9 Lucassen m.fl.: ”Drawing”, 282.

10 Andersen: ”Tilpasning”.

11 Sørensen og Knudsen: ”Intet videre”.

12 Andersen: ”Da stormfloden”.

13 Poulsen: ”Between”.

14 Her primært de tidligere nævnte former for migration: Transatlantisk, på tværs af nationer og rural-urban.

15 Se f.eks. Weinstock: ”Role Elements”; Tyler: ”Migrant Identity”

fundet. Især er dog migranternes ægteskabsmønstre på det bosatte sted blevet omtalt som afgørende for integration.<sup>16</sup> Samtidig er det blevet belyst, at fuldstændig tilpasning – eller assimilation – til det bosatte samfund ikke altid har været det mest ønskelige integrationsforløb for en migrantgruppe. 1500-1800-tallets amagerbønder isolerede sig ægteskabsmæssigt samtidig med, at de nød økonomisk velstand og som gruppe egentlig kan betegnes som succesfulde migranter.<sup>17</sup> Det endogame ægteskabsmønsters evne til at holde antallet af amagerbønder – og dermed privilegieindehavere – nede hjalp formentlig til at opretholde amagerbøndernes vidtrækkende privilegier inden for den samme kreds. Som led i en erhvervmæssig og økonomisk tilpasning blev således den ægteskabelige isolation opretholdt gennem flere generationer.<sup>18</sup> Også i forbindelse med den jødiske diaspora er en vis social og kulturel isolation blevet fremhævet som noget positivt for denne migrantgruppe. De jødiske migranternes evne til ”at undgå fuldstændig integration i majoritetsbefolkningerne” har opretholdt en stærk og stabil jødisk religiøs og kulturel identitet på tværs af nationalstater og århundreder.<sup>19</sup> Sådanne indsigter giver grobund for en mere flerstrengt og mindre deterministisk tilgang til forståelsen af, hvad integration og god tilpasning er, og hvilke faktorer der medvirker hertil. På tværs af tid og sted kan migrantgrupper lukrere ved forskellige integrationsforløb, og hvad der er en faktor henimod succesfuld integration i én sammenhæng, kan være det omvendte i en anden sammenhæng.

## FORSKELLIGE VERSIONER AF AKKULTURATION

Én måde at nuancere begrebet på har været at anskue integration som noget, der kommer i flere versioner, der kan forandres og som ikke har et bestemt ideelt endepunkt. Især inden for antropologien har man anvendt begrebet *akkulturation* til at betegne ”(...) de fænomener, som følger af vedvarende og direkte kontakt mellem grupper af individer med forskellige kulturer, hvor den ene eller begge gruppers oprindelige kulturmønstre efterfølgende ændres.”<sup>20</sup> Akkulturation påvirker således både tilflyttere og modtagersamfund, og dertil kommer det i flere idealtypiske/teoretiske versioner: 1) en fri overførelse af kulturelementer, hvor ingen af de i forvejen eksisterende kulturer begynder at disintegrere (inkorporation); 2) indoptagelse af kulturelementer hos den dominerede part på den dominerende parts præmisser (assimilation); 3) kombination af kulturelle traditioner i skabelsen af et nyt system (fusion); eller 4) afvigelse fra at indoptage nye kulturelle elementer for i stedet at holde sig adskilt i en særlig ”afdeling” (kompartimentisering/separation).<sup>21</sup> Også i denne tilgang til integration identificeres forskellige faktorer som køn, sprogkundsaber, familier og sociale netværk, det bosatte samfunds mulighedsstrukturer samt transnationale forhold (f.eks. postkolonialisme), som spiller en rolle for, hvilken form for akkulturation der opstår. Men fordi disse fak-

16 Puschmann m.fl.: ”Paths of acculturation”, 178; Lucassen m.fl.: ”Drawing”, 286.

17 Brock: ”Hollændere”.

18 Brock: ”Hollændere”, 118.

19 Feldt: ”Jødisk historie”.

20 Redfield m.fl.: ”Memorandum”, 149.

21 Veber: ”Kultur og møde”, 72-73.

torer og de forskellige versioner af akkulturation ikke altid indgår i indbyrdes forudsigelige mønstre, er det væsentligt at søge at karakterisere hvert akkulturationsforløbs særegne faktorer, betingelser og udfoldelser.

Også inden for historieskrivningen har tanken om i detaljen at tegne forskellige versioner af akkulturation samt vigtigheden af at "evaluate all of these potentials paths and outcomes and to study its determinants in order to get a more complete picture of acculturation and social inclusion in the past" været rejst.<sup>22</sup> Herved opfordres til, at historiske studier udforsker både større og mindre nuanceforskelle mellem akkulturationsforløb og har blik for de forskellige indvirkende dynamikker. Den hollandske demografihistoriker og sociolog Paul Puschmann præciserer dertil akkulturationsbegrebets dobbelthed mellem agens og struktur. Når akkulturation opstår i forskellige versioner, er det ikke blot udtryk for strategier blandt migranter eller i modtagersamfundet, og det er heller ikke udelukkende udtryk for en strukturtilpasning, men der er tale om dynamikker herimellem, altså mellem agens og struktur.<sup>23</sup> Integration er hermed fluktuerende og under påvirkning af flere, og måske modsatvirkende, forhold, og det taler for, at man ikke blot undersøger en enkelt påvirkende faktor, men i stedet søger at kortlægge de specifikke empiriske konstellationer af påvirkende faktorer.

### TRE VERSIONER AF AKKULTURATION

På baggrund af de her beskrevne teoretiske tilgange til akkulturation, hvor særligt forskellighed og kompleksitet understreges, anvender vi i analysen af tre flyttegrupper fra Limfjordstangen i perioden 1825 til 1925 to overordnede tilgange: 1) afsøgning af, hvordan de tre flytninger tegner tre forskellige versioner af akkulturation; og 2) inddragelse af forskellige faktorer mod akkulturation, her særligt erhvervsbetegnelser, ægteskaber og religiøse og kulturelle forhold. Vores metode er således ikke demografisk-statistisk, men udfoldes ved en narrativ og forløbsorienteret karakteristik af hver af de tre flytninger, baseret på et varieret kildemateriale.<sup>24</sup> De første to flytninger undersøges primært på baggrund af kirkebøger, folketællinger, til- og afgangslister, topografiske værker mv., mens den sidste flytning (i 1910-) også undersøges gennem indsamlede erindringer og interviews samt retrospektiv mediedækning. Indledningsvis opridses vi kortfattet de samfund, der blev flyttet fra og til. Med erhvervsbetegnelser, ægteskabsmønstre samt religiøse og foreningsmæssige tilhørsforhold på tilflytningsstedet (for hhv. den fraflyttende voksengeneration, deres børn og sekundært deres børnebørn) søger vi at identificere hver flytning som en form for akkulturation, jf. de fire nævnte typer. Hvor folketællinger og kirkebøger har givet mulighed for en forholdsvis ensartet tilgang til akkulturationens erhvervs- og ægteskabsmæssige faktorer, har det øvrige kildemateriale været meget uensartet på tværs af de tre flytninger, og dermed må vi tage forbehold for disse forløbsbeskrivelser dybde og sammenlignelighed. Alligevel opsamler vi sidst i artiklen ligheder og forskelle mellem de tre versioner af akkulturation i et forsøg på

22 Puschmann m.fl.: "Paths of acculturation", 183.

23 Puschmann m.fl.: "Paths of acculturation", 178-179.

24 Olden-Jørgensen: "Debat".

at forstå, hvordan rural mikroakkulturation fandt sted i flere versioner, der hver især afspejlede specifikke vilkår samt tilflytternes strategier mod bedre liv.

Vi har undersøgt grupper af migranter, der flyttede sig kollektivt, og anskuet dem som grupper. Det har givet anledning til at se andre integrationsprocesser, end hvis vi havde fokuseret på individer eller husstande og udvalgt migranter, der ikke i så tydelig grad orienterede sig inden for og blev behandlet som en gruppe. Vi har set på grupper, der flyttede fra et kystområde til land- og kystområder, hvilket kan have adskilt sig fra eksempelvis flytninger mellem landbrugsområder. Kirkebøgerne og folketællingerne har primært givet os information om tilflytterne som husstandsenheder, og vi har næsten udelukkende informationer om de mandlige erhverv, formuer mv. Kvindernes særskilte betydning for integration står således ikke klart frem i vores materiale på tværs af de tre eksempler, selv om vi punktvis har medtaget informationer herom, særligt ved Gjøl-flytningen.



Figur 1. Nordlige Del af Jylland, Mansa, udg. 1866. Indeholder data fra Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur, 21. august 2023. Limfjordstangen var delt mellem de to sogne Agger og Harboøre.

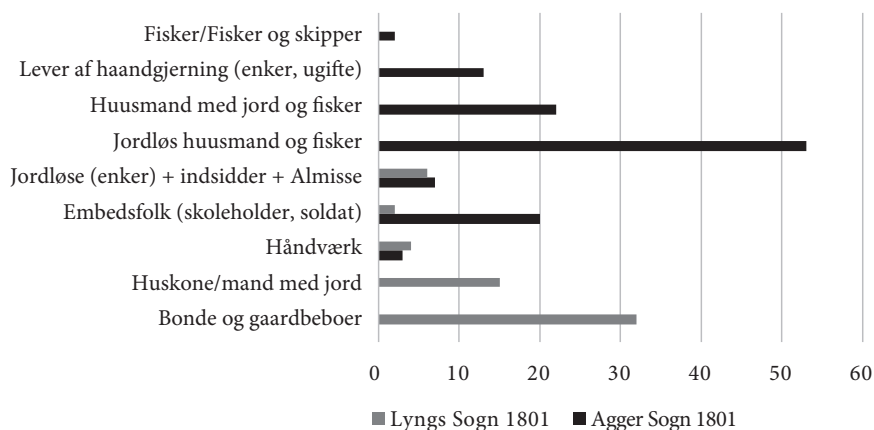
## 1825: FLYTTNINGEN FRA TOFT TIL LYNGS

Fire hushold – i alt 24 personer – flyttede i 1825 fra Toft i Agger Sogn til Lyngs Sogn på Thyholm som konsekvens af en stormflod i 1825.<sup>25</sup> Flytningen foregik inden for samme amt og samme stift, men Lyngs Sogn var alligevel forskelligt fra det kyst sogn,

<sup>25</sup> Afgangsliste, Agger Kirkebog, 1825. Faktisk var der fem familier, men umiddelbart ser det ud til, at sønnen Lars Mikkelsens familie regnes under faderen Mikkel Josephsens hushold. Af de 24 personer er tre tjenestepiger.

toftboerne kom fra. Som det ses i figur 2, var ”jordløs huusmand og fisker” den langt mest almindelige erhvervsbetegnelse i Agger Sogn i 1801. Fiskeriet var organiseret i bådælav, hvor typisk tre-fire hushold fiskede fra samme båd, og hvor hele hushold (inkl. kvinder og børn) på forskellig vis var involveret i fiskeriet. Den lille samling af huse i Toft lå ud til kysten cirka midtvejs mellem Harboøre og den nuværende Agger by. Toftboerne ernærede sig ved både fiskeri og dyrehold. Igennem årtier havde bosætningen været udsat for sandflugt og kysterosion samt oversvømmelser fra både Vesterhavet og Limfjorden, men i forbindelse med stormfloden i februar 1825 blev hele bosættelsen oversvømmet og opgivet, og alle husstande var nødt til at flytte derfra.

## Erhvervsfordeling Agger Sogn og Lyngs Sogn 1801



Figur 2. Erhvervsfordeling i Agger og Lyngs Sogne, 1801.

De fire familier fik kontakt til en gårdmand og jordejer på Thyholm, Peder Nielsen, som solgte fire parceller i Lyngs Sogn til de ”vandlidte”.<sup>26</sup> Her var hovederhvervet jordbrug, og som det ses af erhvervsfordelingen for Lyngs Sogn i 1801 (figur 2), optrådte her ingen hushold med fiskeri som den primære indtægtskilde. Her karakteriseredes beboerne i stedet typisk som ”bonde og gårdbeoer” (32 personer) og ”husmænd med jord” (15 personer).<sup>27</sup> Havboerne fra Toft kom altså til et sogn med en anden erhvervsmæssig karakter og andre jordejerskabsforhold, end hvor de kom fra. De fire parceller lå dog tæt på både Nissum Bredning og Skibsted Fjord, så tilflytterne kunne fortsætte deres fiskerierhverv. På grund af den økologiske krise, Limfjorden befandt sig i efter havets gennembrud, var de udfordrede allerede i 1826, hvor de bad amtmanden om hjælp: ”thi vores lille Avl er mislykkedes, og Aalefiskeriet, som vi haabede at skulle have udredet os

<sup>26</sup> Afskrift af Peder Niensens breve til amtmand Faye, A. V. Langers arkiv på Harboøre Lokalhistske Arkiv.

<sup>27</sup> Folketælling for Lyngs Sogn, 1801. Befolkningstallet i alt i Lyngs Sogn var i 1801 på 234 personer og i 1834 på 411 personer. Hvis vi antager, at befolkningstallet i 1825 var et sted derimellem, f.eks. ca. 325 personer, udgør de 24 tilflyttere omkring 7 %.

af vor Trængsel, mislykkedes.”<sup>28</sup> I folketællingen for Lyngs Sogn i 1834 findes alligevel 10 personer med ”fisker” som erhverv, hvoraf seks var toftboerne (og deres børn). Cirka 10 år efter at toftboerne var flyttet til Lyngs, holdt de således fast i erhvervet som fiskere.

Mens tilflytterne holdt fast i det erhverv, som de bragte med sig fra Limfjordstangen, ser man ikke på samme måde tydelige tegn på en tilknytning tilbage til Limfjordstangen, hvad angår ægteskaber. Allerede i årtiet efter tilflytningen var der tendens til, at tilflytternes børn giftede sig lokalt eller med personer fra andre nærliggende sogne. Mikkel Josephsen havde blandt andre børn sønnerne Lars og Joseph, som begge var født og opvokset på Limfjordstangen. Lars Mikkelsen var 42 år, gift og med børn i 1825, da han flyttede sammen med sin familie fra Toft, men Joseph Mikkelsen blev gift i 1831 med en lokal gårdmandsdatter, Ane Marie Christensdatter, fra det nærliggende Torp (i Lyngs Sogn). Han flyttede med hende til Torp og blev gårdmand. Peder Graversen, eneste søn af Gravers Pedersen og født på Limfjordstangen, giftede sig i 1844 med en kvinde fra Lyngs. I Niels Pedersens familie giftede to af sønnerne, Lars/Laust Nielsen og Christen Nielsen, sig i henholdsvis 1836 og 1840 med to søstre, som var døtre af smeden i Lyngs. To andre af Niels Pedersens sønner flyttede dog til Vile i Salling og giftede sig ikke med kvinder fra Lyngs.<sup>29</sup>

Førstegenerationstilflytter Poul Madsen giftede sig i 1843 for anden gang med sin tidligere tjenestepige, som tilbage i 1825 var flyttet med fra Toft, og dermed giftede han sig ikke lokalt efter næsten 20 år i Lyngs. Vi har ikke kendskab til andre ægteskaber internt blandt toftboerne.<sup>30</sup> Poul Madsens steddatter Mariane giftede sig i 1852 med en husmand og tømmer fra Boddum Sogn og flyttede dertil i 1856.

Selv om der er undtagelser, ses altså en tendens til, at den efterfølgende generation giftede sig lokalt, enten med personer fra Lyngs Sogn eller fra andre nærliggende sogne i Limfjordslandet, og at toftboerne i forhold til indgåelse af ægteskab dermed efterhånden integreredes. Der er kun få eksempler på, at toftboernes efterkommere giftede sig med personer tilbage fra Limfjordstangen. Kirkebøger og folketællinger siger dog sjældent noget om, hvordan parterne havde mødt hinanden, og om de evt. havde fælles relationer til personer, som stammede fra tangen.

Den beskrevne integration i forhold til ægteskab blandt anden generation foregår samtidig med en assimilering i erhverv. Peder Graversen, Gravers Pedersens søn, begyndte ligesom sin far som fisker og husmand, men efterhånden forsvandt fiskeriet. Næste generation, to sønner af Peder Graversen – Gravers Pedersen (den yngre) og Jens Pedersen – havde slet ikke fiskeri som erhverv, men var henholdsvis husmand og daglejer ved agerbruget.<sup>31</sup> Den ældste af Mikkel Josephsens sønner, Lars Mikkelsen, var fisker, da han ankom til Lyngs og fortsatte hermed i sin levetid. Hans søn, Niels Larsen, begyndte som fisker og husmand, men i folketællinger fra 1860-80 optræder

28 Brev fra toftboerne til amtmand Faye, 27.12.1826, gengivet i Laursen: ”Amtsprovst Bendix”.

29 Strandgaard: ”Om udvandringen”.

30 Ud af de fire familier i alt 11 børn er der dog to piger og en dreng, som vi ikke har kunnet finde frem til ift. ægteskabsindgåelse, og vi kan således ikke udelukke, at der kan have været indgået et enkelt ægteskab internt i tilflytningsgruppen fra Toft.

31 Folketællinger for Lyngs Sogn, 1880 og 1906.



han som husmand eller jordbruger. Lars Mikkelsens noget yngre bror, Joseph Mikkelsen, som slog sig ned i Torp og blev gårdmand allerede i 1831, fik sønnerne Peder Odgaard Josephsen og Lars Josephsen, der begge står opført som gårdbrugere/gårdejere/landmænd i sognet.<sup>32</sup> Joseph Mikkelsens gren af slægten opnåede antagelig en god socioøkonomisk position, fordi han selv hurtigt blev gårdmand og en del af landbrugs-serhvervet i området. Eksempelvis blev hans datter Ane Høiberg Josephsdatter gift med sognefogedens søn i 1868.

Toftboerne fortsatte med at fiske i flere årtier efter flytningen til Lyngs, og i første generation kan man sandsynligvis tale om en erhvervsmæssig kompartmentalising/separation. Fiskeriet var tilflytternes primære erhvervsmæssige kompetence og måske også så stærk en identitet, at de holdt fast i det trods de beskrevne problemer med fangsten. I næste generation assimileredes toftboerne dog typisk erhvervsmæssigt. Formentlig skete det på grund af de miljømæssige betingelser, altså at fiskeriet i Limfjorden ikke på dette tidspunkt var nok til at opretholde erhvervet som fisker, men selvfølgelig også fordi der her var passende mulighedsstrukturer, altså plads til flere i landbruget. Under alle omstændigheder peger tilflytningen til Lyngs på en form for akkulturation, der over et par årtier bevægede sig fra en erhvervsmæssig separation til en erhvervsmæssig og ægteskabelig assimilation.

## 1860'ERNE: FLYTNINGERNE TIL LYNGBY, SYDTHY

I 1864 flyttede seks familier bestående af i alt 26 personer fra Agger godt 10 km nordpå langs kysten. Her grundlagde de i Hvidbjerg Vesten Å Sogn et helt nyt fiskerleje ved navn Lyngby.<sup>33</sup> I årene 1869-71 kom yderligere fire familier til. Herefter gik der næsten 20 år, før Lyngby fik nye faste beboere.<sup>34</sup> På nær en enkelt familie var alle tilflytterne nært beslægtede med hinanden, som minimum gennem fælles bedsteforældre.<sup>35</sup>

I 1860'erne var erhvervsfordelingen i Agger Sogn præget af fiskeri, og "fisker og huusmand" var den mest almindelige erhvervsbetegnelse (se figur 3). Samtidig var befolkningen i Agger Sogn siden 1825 vokset med cirka 25 %, og gruppen af mennesker, der forsørgede sig ved almisser og daglejeri, var øget markant.<sup>36</sup> Det kan ses som tegn på trange kår. Havet åd sig hele tiden mere ind i sognet, og dertil kom i 1862 en stor stormflod. Ifølge lokale overleveringer var det disse barske vilkår på Limfjordstangen samt udsigten til en embedsstilling som strandfoged længere oppe ad kysten, der drev gruppen til en kollektiv fraflytning.<sup>37</sup> Flytningen var formentlig planlagt i op til et helt år, før den fandt sted.<sup>38</sup> Samtlige de mænd, der flyttede til Lyngby, blev i afgang-

32 I folketællingerne 1870, 1880, 1901 og 1911.

33 I 1860'erne flyttede også en stor gruppe harboørefolk til Jegindø i Limfjorden; denne flytning er beskrevet hos Graugaard: *Harboørefolk*.

34 If. tilgangslistene for Hvidbjerg v. Å Sogn, 1864-71.

35 Slægtsforholdene for de to generationer forud for flytningen er kortlagt i Hansen: *Lyngby*, 25.

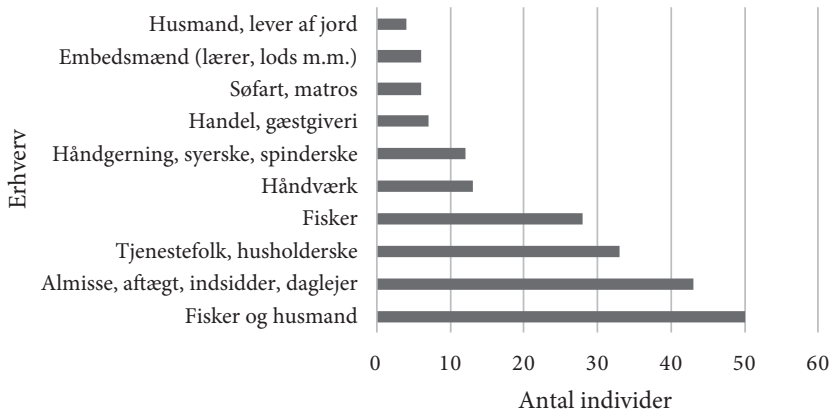
36 If. folketællingen 1834 var der 444 personer i Agger Sogn, så vi kan regne med omkring 400 i 1825. I 1860 var der 507 indbyggere i Agger Sogn, men i 1860'erne var der hvert år, med undtagelse af et enkelt, en negativ nettoindvandring i sognet.

37 Kristensen: "Fiskerlejet", 421-422; Hansen: *Lyngby*, 235.

38 Langer: *Stormflodsramt*, 37-38.

listen betegnet som ”husmand og fisker” på nær Søren Villadsen, som var ”indsidder og fisker” og altså ikke ejede sin bolig. De var således fælles om ikke at være blandt de allerringest stillede.

### Erhvervsfordeling Agger Sogn iflg. folketælling 1860



Figur 3. Erhvervsfordeling Agger Sogn, 1860.

Ifølge overleveringen forsøgte man først at købe jord ved Hedegårdene lidt længere sydpå (og tættere på Agger), men her modsatte de lokale bønder sig at få fattige fiskere til nabo.<sup>39</sup> Enkefruen på den nærliggende hovedgård Lyngholm ville derimod gerne sælge sin sandflugtshærgede jord, så de seks familier købte hver 12 tønder land for 200 rigsdaler.<sup>40</sup> Stednavnet Lyngby kendes fra 1400-tallet, men bortset fra en karantæne-station fra begyndelsen af 1800-tallet var her ingen levn efter menneskelig bebyggelse. Hermed var der ikke allerede et samfund på stedet, da tilflytterne kom, og således ikke udgangspunkt for et helt lokalt møde med et andet samfund. Alligevel havde dette ny-byggersamfund relationer til både sognet og de nærliggende kystbyer.

I den første folketælling efter grundlæggelsen (1870) er otte husstande anført som ”husmænd og fiskere” og én som blot ”fisker”.<sup>41</sup> I 1880 og 1890 var ”husmænd” ikke længere at finde i erhvervsbetegnelserne, og alle var anført som ”fiskere”. Tre af familierne havde tilmed fået strandfogedembede som indtægtskilde, og dermed var missionen om at søge dette hverv altså lykkedes. Det er for usikkert heraf at slutte, at kombinationsnæringen glider helt ud; erhvervsbetegnelser i folketællinger siger først og fremmest noget om, hvad protokolføreren, og evt. folk selv, har betragtet sig som. Det er dog tydeligt, at fiskeriet i de første to generationer efter grundlæggelsen var hovederhvervet. I 1901 er 10 mænd af anden generation og to store drenge af tredje generation fiskere, mens to af anden generation betegnes som ”fisker og landbruger”.

I 1890 var befolkningen vokset til 15 husstande og i alt 67 personer. De tilflyt-

<sup>39</sup> Hansen: *Lyngby*, 24.

<sup>40</sup> Hansen: *Lyngby*, 24.

<sup>41</sup> Den sidste familie kan ikke identificeres i folketælling i 1870.

tede familier havde i alt 41 børn, der nåede skelsår og alder; heraf giftede de 15 sig med hinanden.<sup>42</sup> Derudover blev yderligere 12 gift med folk udefra. Disse udefrakommende ægtefæller kom dog ikke fra Hvidbjerg Vesten Å Sogn og heller ikke tilbage fra Limfjordstangen. I stedet kom de fra andre nærliggende fiskerlejer som Stenbjerg, Vorupør og Lodbjerg og havde således samme erhvervsmæssige baggrund som lyngbyboerne, nemlig havfiskeriet.

Tredje generation var den første, hvor alle medlemmer var født i Lyngby. Men tredje generation arvede ikke forældrenes skik med at gifte sig med hinanden. I denne generation var der kun to interne ægteskaber. Det betyder dog ikke umiddelbart, at man hentede ægtefæller i resten af sognet, men fortsat fra nærliggende fiskerlejer ved vestkysten. Således integrerede man sig socialt via ægteskaber med erhvervsmæssigt ligesindede fra de nærliggende kystsamfund, mens man holdt sig på afstand af sognets landbrugsbefolkning. På den måde kan man måske tale om, at tilflytterne i de første par generationer både erhvervs- og ægteskabsmæssigt kompartmentaliseredes i forhold til resten af Hvidbjerg Vesten Å Sogn, mens de i forhold til de nærliggende fiskerlejer i andre sogne ved vestkysten, var velinkorporerede.

Da de 10 familier i årene 1864-1871 flyttede fra Agger til Lyngby, var de religiøse vækkelser endnu ikke nået til Thy, men cirka 20 år efter tilflytningen opstod der i Lyngby en midlertidig form for udbrud fra den almindelige folkekirke. Hvor beboerne i folketællingerne for 1870 og 1880 alle blev opført med standardbetegnelserne ”folkekirke” eller ”lutheraner”, blev samtlige 67 indbyggere i Lyngby i 1890 opført som ”frilutheranere”. I resten af Hvidbjerg Vesten Å Sogn og i Agger Sogn var alle indbyggere fortsat ”lutheranere” eller tilhørte ”folkekirken”. Betegnelsen ”frilutheranere” hører til de fortrykte muligheder i protokollen, og der er ingen forklarende kommentarer i folketællingen. I de omkringliggende sogne fandtes enkelte indbyggere med samme betegnelse, men ingen andre steder blev den anvendt om en hel bys befolkning som i Lyngby, dog med undtagelse af et sogn i den anden ende af Thisted Amt, nemlig Lild Sogn i Vester Hanherred. Her bemærkede sognerådet, at ”de med Frilutheransk betegnede er saadanne som have løst Sognebaand til Frimenighedspræst Møller, Klim.”<sup>43</sup> Historien bag angivelsen ”frilutheranere” blandt Lyngbyboerne i 1890 vil vi ikke søge videre efter, men påpege, at det er interessant, at tilflytterne på den måde, efter cirka 25 års bosættelse i området, agerede som et kollektiv, der i fællesskab – midlertidigt – brød med den lokale sognepræst.<sup>44</sup> Der var således tendenser til, at tilflyttere i Lyngby, i takt med erhvervsmæssig og social isolering, også isolerede sig religiøst fra det øvrige Hvidbjerg Vesten Å Sogn.<sup>45</sup> Der var dog undtagelser til denne isolation i form af skole-

42 Det ulige tal kommer af, at én af kvinderne, Mariane Christensen, først giftede sig med Niels Christensen og efter hans død i 1885 med Johan Christian Madsen Nielsen. Endelig giftede Christen Josephsen sig med Mette Johanne Christensen fra første generation, efter at hun var blevet enke i 1879.

43 Thybo: ”Menighedslivets”, 58.

44 Det var langt fra ualmindeligt, at sådanne ”midlertidige” vækkelser skød op og døde ud i løbet af kort tid, specielt i de første par årtier efter 1849-grundlovens indførelse af religionsfrihed; jf. f.eks. Thybo: ”Menighedslivets”.

45 Ved den næste folketælling i 1901 var alle igen angivet som medlemmer af folkekirken.

gang og naturaliehandel, og eksempelvis var andengenerationstilflytter og strandfoged Johan Chr. Madsen Nielsen (f. 1868) medlem af sognerådet i 12 år og med til at stifte kommunens sygekasse og sygeplejeforening samt den lokale brugsforening (1915).<sup>46</sup> Vi ser dog Lyngby som et – om end specielt – eksempel på kompartmentalisering.



Figur 4. Stranden ved Lyngby, ca. 1890. Tredje mand th. er Niels Iversen Nielsen, andengenerationstilflytter og født i 1871 som ét af de første børn i Lyngby. De øvrige er ikke identificeret. Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

### 1910-1923: FLYTNINGERNE FRA HARBOØRE TIL GJØL

I perioden 1910-23 flyttede seks familier bestående af i alt 48 personer fra Harboøre til Gjøl.<sup>47</sup> På dette tidspunkt betød kystsikring langs Vestkysten, at stormfloder ikke havde samme konsekvenser som i 1825 og 1860'erne. Havet krævede dog fortsat sine ofre af både menneskelig og ressourcemæssig karakter, eksempelvis ved en drukneulykke i 1893, hvor 26 fiskere fra Harboøre Sogn omkom.<sup>48</sup> Sådanne ulykker stod længe efter som store mentale ar i kystsamfundet og var formentlig en blandt flere årsager til at søge væk fra området.<sup>49</sup> Harboøre Sogn var større end Agger Sogn og havde, ud over de kystnære områder, også et større opland, og derfor var jordbrug ved folketællingen i 1890 også en vægtig erhvervsbetegnelse (figur 5). Som noget nyt fyldte industrien, som primært udgjordes af de store infrastruktur- og kystsikringsanlægsprojekter, blandt erhvervsbetegnelserne. Fiskeri var dog fortsat den dominerende erhvervsbetegnelse på Limfjordstangen og samtidig et erhverv i kraftig udvikling. Fiskerne overgik blandt

<sup>46</sup> Kristensen: "Fiskerlejet".

<sup>47</sup> Iflg. folketælling 1911.

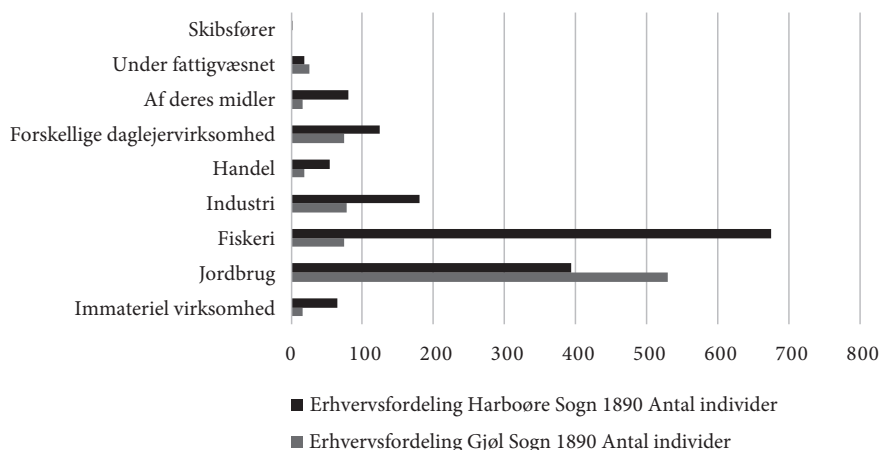
<sup>48</sup> Davidsen: *Harboøre*, 16.

<sup>49</sup> Gardiner m.fl.: "Stormflodsflytning", 333.

andet til masseproducerede kroge og importeret madding, og åbne havbåde blev udskiftet med større kuttere med indbygget dam.<sup>50</sup> En anden forandring siden 1860'erne var de religiøse vækkelser i området. Missionshuset blev bygget i 1884,<sup>51</sup> og den indremissionske vækkelse i Harboøre Sogn medvirkede til en todeling i det lokale samfund mellem indremissionske og lutheranere. Eksempelvis sammensattes bådelaug nu efter religiøs overbevisning, og i nogle tilfælde blev familiemedlemmer på den måde afskåret fra hinanden.<sup>52</sup>

Brødrene Peder og Christen Sandsgaard fra Harboøre opkøbte fiskevand og studepladser på Gjør fra år 1900. De fiskede således i området om sommeren, mange år før de flyttede hertil. I 1908 giftede Peder sig med Maren Sandsgaard (født Østergaard Møller) fra Gjøls nabosogn Øland, i 1909 flyttede parret som de første i gruppen til Gjør. Mellem 1910 og 1923 flyttede yderligere fem husstande fra Harboøre til Gjør, og i to af familierne, Hvas og Poulsen, var kvinden fra Gjør. Alle husstande foretog fortsat havfiskeri fra Limfjordstangen i vinterperioden, men havde Gjør som primær base. I 1925 talte familierne 12 voksne og 36 børn.<sup>53</sup>

### Erhvervsfordeling Harboøre Sogn og Gjør Sogn, 1890



Figur 5. Erhvervsfordeling i Harboøre og Gjør Sogne, 1890.

I 1911 levede der 816 personer i Gjør Sogn, og frem mod 1930 steg befolkningstallet til ca. 1.000. Harboørefiskerne udgjorde dermed omkring 25 % af befolkningstilvæksten i denne 20-årige periode.<sup>54</sup> Størstedelen af Gjøls husstande havde jordbrug som indtægtskilde, men en del blev betegnet som husmænd, der supplerede landbruget med fiskeri.<sup>55</sup> Selv om Indre Mission var til stede på Gjør, var det de grundtvigianske strøm-

50 Kirk: *Fra Harboøre*.

51 Trap: *Danmark*, 502.

52 Christensen: *Harboøre-vækkelsen*, 14-15.

53 Folketælling 1925.

54 Jeppesen: "Fiskeriet på Gjør", 7.

55 Transskription af Region Rapport, TV-MV – Guds børnebørn, sendt 1977. J.nr. 0115R00008, LA.

ninger, der dominerede kirkens menighedsråd.<sup>56</sup> Der var ikke umiddelbart religiøse konflikter på Gjør inden tilflytternes ankomst.<sup>57</sup>

De første par år lejede brødrene Sandsgaard, Peder og Christen, sig ind, og først i 1912 anskaffede de ejendomme.<sup>58</sup> Det fortælles, at tilflytterne ikke var fattige, men fik opført nogle af de bedste huse på Gjør, som den lokale murer Hansen byggede.<sup>59</sup> Harboørefiskernes boligejendomme var placeret forskellige steder i Gjør og ikke i én klynge separat fra resten af byen. De tilflyttede fiskere var dygtige og havde bedre og mere moderne fiskeredskaber end gjølfiskerne.<sup>60</sup> Inspireret af havboerne overgik de ”oprindelige” gjølfiskere i 1919 fra fangst med landdragningsvod til bundgarnsfiskeri, og i 1923 oprettedes, på tværs af gjølfiskere og harboørefiskere, et fællessalg for fangsterne for at sikre stabile priser.<sup>61</sup> Især Christen Sandsgaard blev toneangivende på Gjør og i fiskeriets udvikling, hvilket bedst eksemplificeres med, at han blev valgt til formand for Aalborg og Omegns Fiskeriforening i 1929.<sup>62</sup>

Men der opstod også gnidninger mellem de tilflyttede og de lokale, eksempelvis en konflikt om fiskerettigheder mellem Mads Hvas, Peter Flyvholm og Niels Kirk på den ene side og gjølfiskere på den anden. I Hans Kirks roman *Fiskerne* dramatiseres denne episode med en slåskamp med kniv.<sup>63</sup> Ifølge andre kilder afgjordes sagen mere mindeligt ved retten i Fjerritslev i 1931,<sup>64</sup> hvor harboørefiskerne fik tilkendt erstatning, fordi lokale havde fisket i deres fiskevand. Stridigheder om fiskerettigheder var dog ganske almindelige i Limfjorden, særligt når forandringer i ejerskabsforhold fandt sted.<sup>65</sup> Generelt kan man sige, at tilflytterne ikke blot assimileredes i det tilstedeværende fiskerierhverv, men nærmere tilførte nye standarder, både i forhold til fangst- og forretningsmetoder. De forandrede derved erhvervsmæssigt dele af det eksisterende modtagersamfund, og tilflytterne kan ses som et eksempel på akkulturation ved fusion. Samtidig var der stor intern forskellighed mellem de tilflyttende husstandes erhvervsmæssige og økonomiske formåen og dermed formentlig position og handlekraft.<sup>66</sup>

På grund af ægteskabsindgåelser var der ligeledes forskellige akkulturationsmønstre for de enkelte familier. De tre husstande, som var sammensat af lokale kvinder og tilflyttende mænd, havde umiddelbart størst grobund for en form for inkorporering i det tilstedeværende samfund, da sociale relationer fulgte med ægteskabet. Samtidig var der en vis gruppedannelse blandt tilflytterne fra Harboøre, hvoraf flere var fami-

56 Vestergaard: ”Glimt”, 34-35.

57 Interview med Bent Christensen (født 1945 på Gjør), tidl. fisker på Gjør, Grebjerg, Gjør, og hustru Joan Christensen torsdag den 24.09.2015. J.nr. 0115R00001, LA.

58 Optegnelse med fru Sandsgaard om hendes mands fiskeri og indbyrdes strid på Gjør. J.nr. 10:1989, LA.

59 Transskription af Region Rapport, 0115R00008, LA.

60 Interview med Bent og Joan Christensen, 0115R00001, LA.

61 Levnedbeskrivelse af Fisker Laurits Larsen, Gjør. J.nr. 258:1984, LA; Jeppesen: *Fiskerne på Gjør*, 13.

62 Bjørn: *Kulturmode*, 81-82.

63 Kirk: *Fiskerne*, 214-228.

64 Bjørn: *Kulturmode*, 51.

65 Bjørn: *Kulturmode*, 51.

66 Folketælling 1916.

liært relaterede. Eksempelvis købte Mads Hvas og Niels Kirk, og senere Peter Flyvholm, fiskevand sammen, og der var også gode forbindelser mellem de velhavende Sandsgaard-brødre og de øvrige tilflyttere. Selv om denne gruppedannelse umiddelbart kunne tolkes som en form for isolering, kan det i dette tilfælde måske omvendt ses, at harboørefiskernes styrke som gruppe også gav dem anerkendelse og accept på Gjøl. At tilflytterne stod faddere til børn af gamle Gjøl-familier, og at flere af deres børn giftede sig med de lokale, ser vi som tegn herpå.<sup>67</sup> En gjølbo udtalte i 1977 om harboørefiskerne som én gruppe: "(...) de kom jo godt i kontakt med det hele."<sup>68</sup>

Det var udbredt, at de tilflyttende var mere troende end folk på Gjøl, men en gjølbo udtalte i 1975, at "(...) selv om der var [religiøse] skel mellem de gamle gjølboere og harboørerne, så var der ikke direkte fjendskab, og de var flinke folk."<sup>69</sup> Der var meningsforskelle om eksempelvis dans og søndagsarbejde, og harboørefiskerne var ivrige efter at missionere og inviterede særligt unge mennesker med til missionsmøder.<sup>70</sup> Marie Kirk blev på Gjøl kaldt for *Kristeligt Dagblad*, da hun praktiserede kaffesnak krydret med religiøs moral med både de andre tilflytterkvinder og byens øvrige kvinder. Øgenavnet var dog ikke mere hånende, end at havboerne også selv brugte udtrykket, fortalte datteren Maren Kirk senere.<sup>71</sup> Mads Hvas havde en stærk tro og blev omdrejningspunkt for mange af de anekdoter, som handler om religiøse konflikter.<sup>72</sup> Men der var stor forskel på den religiøse aktivitet harboørefiskerne imellem; eksempelvis deltog Peder Sandsgaard ikke i missionske samlinger.<sup>73</sup> De ofte ret detaljerede beretninger om hændelser, samtaler og situationer, hvor havboer og gjølboer interagerede i 1910'-1930'erne, vidner om, at der i hverdagen var mange kontaktoflader mellem tilflyttere og modtagersamfund, men at havboerne også blev bemærket som en tilflyttet og til dels anderledes gruppe.

Tre af familierne blev boende på Gjøl hele deres levetid, mens hele Flyvholm-familien flyttede videre til Skagen, og Kirk-familien flyttede til Esbjerg. Begge familier fortsatte fiskeriet. På Gjøl gik anden generation forskellige veje. Enkelte af de ældste sønner blev fiskere og giftede sig lokalt, men der var også sønner og døtre, som søgte mod andre byer i Danmark og andre fag.<sup>74</sup> Seks af Mads Hvas' døtre blev sygeplejersker, en søn blev jurist og endte som turistchef i Stockholm, mens en anden søn blev lærer.<sup>75</sup> Tilflytterne fra Harboøre var over et par generationer stort set forsvundet

67 Bjørn: *Kulturmode*, 60.

68 Transskription af DR-film: Spejlinger af Finn Holten Hansen, TV-udsendelse om fiskernes børn. J.nr. 0115R00002, LA.

69 *Ude og Hjemme*: "Her hviler sandheden". Hans Kirks roman *Fiskerne* (1928) blev i 1977 filmatiseret. I den anledning stillede flere personer fra Gjøl op til interviews og tog til genmæle. Det samme gjorde Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark. De mente, at *Fiskerne* skabte dystre og ensidige fordomme i den kollektive erindring om Indre Mission. I den kontekst påpeger Bjørn (2016), at erindringer og interviews kan være præget af et motiv for at overkorrigere for romanens skildring af mødet mellem tilflyttere og modtagersamfund.

70 Andersen: *Gjøl, Limfjordsø*, 11.

71 *Ude og Hjemme*: "Her hviler sandheden".

72 Bjørn: *Kulturmode*, 62-63.

73 Bjørn: *Kulturmode*, 34.

74 Optegnelse med Fru Sandsgaard 10:1989, LA.

75 *Ude og Hjemme*: "Her hviler sandheden".

fra Gjøl igen.<sup>76</sup> Disse videreflytninger skal dog forstås som svar på generelle samfundsmæssige betingelser såsom et presset fiskerierhverv ved Limfjorden.<sup>77</sup> Der er således snarere tale om en generelt øget mobilitet og nye uddannelses- og erhvervsmuligheder i midten af 1900-tallet, end en konsekvens af en mislykket akkulturation på Gjøl.

Selv om migranterne fra Harboøre således havde et forholdsvist kortvarigt ophold på Gjøl, var det et ophold, der fik et fyldigt eftermæle. Særligt på grund af Hans Kirks roman *Fiskerne* fra 1928 og dens senere filmatisering. Romanen skildrer en gruppe indremissionske vesterhavsfiskere, som flytter til en by i Limfjorden, og historien bæres frem af fiskerfamiliernes tanker og handlinger i mødet med det fremmede. Hans Kirk besøgte sine slægtninge Niels og Maren Kirk på Gjøl i 1925 og foretog en slags forstudie, hvorfor både harboørefiskerne og de øvrige gjølboer genkendte sig selv i romanens karakterer. Det skabte røre på Gjøl. Sider blev revet ud af bogen, og flere følte deres privatliv og religiøsitet udstillet, bespottet og ydmyget i fortællinger om seksualforskrækkelse.<sup>78</sup> For denne artikel er det relevant, at tilflytterfamilierne i romanen fremstår som et isoleret fællesskab, og at romanens to vigtigste karakterer, tilflytterne Tea og Thomas Jensen, havde religiøse konflikter med det samfund, de mødte.<sup>79</sup> I vores studie af tilflytningen til Gjøl ser vi nærmere en form for kompleks akkulturation, der havde mange kontaktflader, bevægede sig mellem inkorporation og fusion og samtidig ikke var fri for gnidninger og konflikter.



Figur 6. Båden trækkes i land, 1918. Th. og delvist bag båden ses Peder Hvas (Mads Hvas' nevø, gift lokalt med Laurits Larsens søster Christiane). Ved siden af ham Mads Hvas og Niels Kirk (med sydvest og skæg). Resten er lokale gjølboer samt en sønderjyde ansat ved Gjøl Mejeri. Gjøl Lokalhistoriske Forening.

76 Transskription af Region Rapport 0115R00008, LA.

77 Interview med Herluf Bachmann, Gjøl. J.nr. 11:1989, LA; Interview med fisker Jens Krøymann, Gjøl. J.nr. 259:1984, LA.

78 *Ude og Hjemme*: "Her hviler sandheden".

79 Birch: "Den kollektive eksistentialisme", 75 og 110.



## AKKULTURATION PÅ TVÆRS AF TID OG STED

I alle tre gruppeflytninger fandt tilflytterne måder at bosætte, ernære og socialisere sig på, som gjorde det muligt for dem at føre deres slægter videre på nye steder. Dertil fik de formentlig også bedre kår end dem, de havde haft (udsigt til) på Limfjordstangen. Overordnet repræsenterer alle tre tilfælde således tilpasninger mellem tilflyttere og modtagersamfund, som gav muligheder frem for begrænsninger. Der var ikke i særlig grad udstødelse eller konfliktfyldte kulturmøder på spil, og modtagersamfundet opfattede ikke i udpræget grad tilflytterne som en trussel. Flytningerne adskilte sig derved fra det almindelige rurale mobilitetsmønster, hvor en permanent flytning typisk betød, at man blev dårligere stillet på det nye sted, og hvor man typisk blev opfattet som en trussel i modtagersamfundet med isolation til følge.<sup>80</sup> Måske skyldtes det til dels, at alle tre flytninger i høj grad var udslag af miljømæssigt forårsagede problematikker på Limfjordstangen og kun indirekte af problemstillinger angående erhvervs- og indtjeningsmuligheder – og slet ikke af sociale eller kulturelle problematikker på fraflytningsstedet.

Som vi viser side 94-95, illustrerer og præciserer vores undersøgelse af de tre flytninger tydeligt akkulturationens kompleksitet: Forskellige faktorer er i spil og peger ikke altid samme vej. Både tilflytternes karakteristika, mulighedsstrukturer i det bosatte område og tilflytternes overlevelsesstrategier spiller ind. Integration på alle parametre er ikke altid den bedste tilpasningsstrategi. Versioner af akkulturation (eksempelvis inkorporation og kompartmentalisering) kan ikke nødvendigvis sættes på en skala mellem mere eller mindre succesfuld tilpasning, men skal i stedet ses som udslag af forskellige vilkår og tilpasningsstrategier til forskellige tider og steder.

Ikke overraskende var erhverv i samspil med ægteskabsindgåelser de primære faktorer med betydning for akkulturation i alle tre eksempler, men med forskellige forløb og konsekvenser. I alle tre flytninger var der tale om husstande, der i forvejen ernærede sig ved fiskeri. Dog havde fraflytterne i 1800-tallet (til Lyngs og Lyngby), måske i højere grad end fraflytterne i begyndelsen af 1900-tallet (Gjøl), kombinationsnæringer på fraflytningsstedet, som også indebar jordbrug og dyrehold.<sup>81</sup> I Lyngs var de tilflyttende fiskere i de første årtier erhvervsmæssigt adskilte fra lokalbefolkningen, men fra anden generation og frem tilpassede gruppen sig det lokale jordbrugserhverv. Så selv om erhvervet i udgangspunktet skilte dem ud, hindrede det ikke en gradvis assimilering og dermed formentlig ophør af fiskeri som primær næringsvej. Samtidig assimilerede de sig socialt via ægteskaber forholdsvis hurtigt efter tilflytningen. Lyngs skiller sig ud, fordi tilflytterne i højere grad blev en del af og smeltede ind i modtagersamfundet som en form for assimilation. Dette er interessant, da netop denne flytning fandt sted i første halvdel af 1800-tallet; en periode, hvor de rurale småkårs-migranter typisk er beskrevet som langsomme til at assimileres, fordi man i det homogene rurale modtagersamfund anså dem som en trussel eller blot lidt bidragsløse mennesker, som ikke gav særlige kompetencer eller ressourcer til det lokale samfund.<sup>82</sup> Her er det

80 Thomsen: *Lykkens Smedje*, 57; Lucassen m.fl.: "Drawing", 282; King: "Migrants".

81 Andersen: "Tilpasning".

82 Lucassen m.fl.: "Drawing", 287.

|   |  |
|---|--|
|   | <b>Lyngs</b>   |
| <b>Antal migranter</b>                            | 24   |
| <b>Fraflyttede samfund og tilflyttede samfund</b> | <p>Fra Toft<br/>(i udsat kystsogn, Agger)<br/>Erhverv: fiskeri i kombination med jordbrug.<br/>Ca. 400 indbyggere.</p> <p>Til Lyngs: ca. 300 indbyggere<br/>(i landsogn tæt ved Limfjorden).<br/>Erhverv: jordbrug.</p>                    |
| <b>Erhverv og ernæring på tilflytningsstedet</b>  | <p>Første generation: fiskere i Limfjorden.<br/>Anden generation: Nogle fortsatte fiskeri, nogle gik over til jordbrug, enten som husmænd eller daglejere, enkelte blev gårdejere. Gradvist forsvandt fiskerierhvervet igen fra Lyngs.</p> |
| <b>Ægteskaber</b>                                 | <p>Anden generation og frem giftede sig især lokalt med personer fra Lyngs eller fra andre nære sogne. De er kun få eksempler på ægteskab med personer fra Limfjordtangen. Vi kender ikke til interne ægteskaber i tilflyttergruppen.</p>  |
| <b>Religion</b>                                   |  |
| <b>Stedshistorie og eftermæler</b>                | <p>Betegnelsen Toftboerne/toftbohuse hænger ved til i dag.<br/>To af slægterne (Mikkel og Gravers Pedersen) findes fortsat på Thyholm, og to parceller er beboet af efterkommere af Gravers Pedersen.</p>                                  |

Figur 7. Tre akkulturationsforløb.

| Lyngby  | Gjøl   |
|---|--|
| 41  | 30/48  |
| <p>Fra Øster Agger<br/>(i udsat og udmattet kystsogn med befolkningsvækst)<br/>Erhverv: fiskeri, dyrehold, begrænset jordbrug, andre næringer.<br/>Ca. 500 indbyggere.</p> <p>Til ubeboet område: 0 indbyggere (i sogn med klit-, kyst- og landbrugsområder).</p> | <p>Fra Harboøre<br/>(i land- og kystsogn i udvikling (høfder, jernbane, havneanlæg), indre mission<br/>Erhverv: fiskeri, industri, begrænset jordbrug.<br/>Ca. 1.700 indbyggere.</p> <p>Til Gjøl: ca. 800 indbyggere (i landsogn ved Limfjorden)<br/>Erhverv: primært jordbrug, men også fiskeri, industri mv.</p> |
| <p>Første generation: fiskeri på havet kombineret med f.eks. strandfogedembede.<br/>Anden generation: næsten udelukkende fiskeri for størstedelen, der bliver boende i Lyngby.</p>  | <p>Første generation: fiskere i Limfjorden og havfiskeri fra Harboøre.<br/>Anden generation: flere fortsatte fiskeriet, de flyttede siden fra Gjøl og fortsatte med succes andre steder. Nogle finder beskæftigelse i andre erhverv.</p>   |
| <p>Anden generation har en høj grad af interne ægteskaber.<br/>Tredje generation har meget færre interne ægteskaber.</p>  | <p>Første generation gifter sig overvejende med lokale eller med kvinder fra andre sogne, ikke Limfjordstangen.<br/>Anden generation gifter sig i mindre grad lokalt (kun to ægteskaber). Vi kender ikke til interne ægteskaber i gruppen.</p>   |
| <p>Frilutheranere i folketællingen 1890.</p>  | <p>Harboørefiskere havde en stærkere indremissionsk tro end de lokale. Enkelte anekdoter, knyttet til en person, om konflikter pga. religion.</p>  |
| <p>Langt de fleste af de oprindelige Lyngbyboeres efterkommere blev boende i Lyngby, indtil området i løbet af det 20. århundrede overgik til badested og sommerhusområde. Der er i dag mindst en afkommer af tilflytterne, den nuværende strandfoged.</p>        | <p>I dag kun enkelte tilbage på Gjøl af Harboøreslægten. Flytningen er kendt, ikke blot lokalt, men i hele landet pga. Hans Kirks <i>Fiskerne</i> og filmatiseringen.</p>  |

vigtigt at tilføje, at den korte flyttedistance med en fugleflugtslinje på ca. 15 km må have haft indvirkning på denne assimilation. Havboerne var hverken sprogligt eller kulturelt markant fremmede i Lyngs. Til gengæld adskilte de sig i udgangspunktet erhvervsmæssigt, også selv om de havde haft kombinationsnæring på Limfjordstangen. Dertil adskilte de sig socialt, i og med at vi ikke har fundet tegn på, at de havde sociale relationer til Lyngs inden tilflytningen. Med disse forhold in mente vil vi alligevel mene, at gruppens hurtige assimilation afviger fra det mere almindelige rurale akkulturationsforløb for lignende socioøkonomiske grupper.

I Lyngby bosatte tilflytterne sig derimod i et ubeboet område uden nære naboer, og de var i flere generationer en forholdsvis isoleret gruppe. Alligevel var der forskellige berøringsflader med det omgivende samfund, hvor de erhvervsmæssigt og socialt adskilte sig fra jordbrugerne længere inde i sognet, men havde relationer til de omkringliggende kystsamfund, med hvem de delte erhverv og indgik ægteskaber. Samtidig indgik de ægteskaber internt i gruppen/familien, hvilket kunne være tegn på, at deres berøring med de omgivende kystbyer alligevel var begrænset, og/eller at der generelt var tyndtbeholdt i klitområderne i Sydthy. Indbyrdes ægteskaber inden for religiøse, etniske, familierelaterede eller geografisk nærliggende grupper var dog ikke unormalt på dette tidspunkt.<sup>83</sup> Eksempelvis påpeges i andre studier af danske kystsamfund, at det kunne være svært at finde den rette partner uden for gruppen, da ægteskaber mellem selvejerbønder og fiskeres børn sjældent fandt sted.<sup>84</sup> Alligevel var lyngbyboernes mængde af interne ægteskaber markant, eksempelvis i forhold til den noget mindre gruppeflytning til Lyngs i 1825, hvor vi ikke kender til ægteskaber indgået blandt anden generation af tilflytterne.

I diskussion af Lyngby-flytningens endogame ægteskabsmønster dukker sondringen mellem vilkår og strategi op. Som tidligere nævnt har høj frekvens af gruppeinterne ægteskaber i andre sammenhænge været forklaret som et kollektivt forsøg på at holde ressourcer og privilegier inden for egne rækker.<sup>85</sup>

Lyngby-eksemplet rejser samtidig spørgsmålet om, hvad et modtagersamfund egentlig er? Er det en allerede eksisterende landsby, et sogn eller et netværk af byer, som opererer inden for samme erhvervsmæssige og sociale kredsløb? Hvis det er det sidste, så kan man næsten tale om, at Lyngby-gruppen ikke flyttede fra et samfund til et andet, men at de blev inden for det kredsløb af kystnære fiskerlejer, som de også i Agger formentlig havde været en del af.<sup>86</sup> På den måde gør Lyngby-eksemplet os opmærksomme på endnu en empirisk komplikation ved akkulturationsbegrebet: At ud over modtagersamfundets mulighedsstrukturer har også selve afgrænsningen af et modtagersamfund betydning for, hvilken version af akkulturation man identificerer, og en sådan afgrænsning er ikke altid ligetil.

I udgangspunktet var flytningen til Gjøl en succeshistorie for tilflytterne, og blandt de tre flyttegrupper var disse de mest ressourcestærke, både i relation til fra-

83 Johansen m.fl.: "Fishing", 363.

84 Johansen m.fl.: "Fishing", 363.

85 Brock: "Hollændere".

86 Vi argumenterer dog for, at der er en vis kontakt til sognet, se ovenfor.

flytter- og modtagersamfund. Det passer fint med beskrivelsen af en ny migranttype, der opstod i slut 1800-tallet start 1900-tallet, som var kompetente og kunne bidrage til modtagersamfundet, og som derfor i langt mindre grad end de tidligere omtalte rurale migranter blev opfattet som trusler i modtagersamfundet.<sup>87</sup> I lighed med Bjørn finder vi, at Gjølflytningen ikke harmonerer med Hans Kirks portræt af en formørket gruppe fiskere fra havet, der kom til Gjøl og ikke rigtigt kunne tilpasses dette nye samfund.<sup>88</sup> Faktisk ser vi i stedet, at positionen som fisker i Limfjorden på tværs af den hundredårige periode gik fra lav position som bondefisker i Lyngs i 1825 til høj position som teknisk udviklet og velorganiseret havfisker, der drog ind i fjorden i 1910'erne og frem og var med til at modernisere erhvervsfiskeriet i Limfjorden. I det hele taget skal tilflytterne til Gjøl, både på grund af deres forholdsvis høje socioøkonomiske position og på grund af den historiske placering i en moderne nationalstat – med mere infrastrukturel, institutionel og mediemæssig sammenhæng samt øget mobilitet på tværs af regioner og lokalområder – anskues som en anden form for gruppeflytning end de to andre. At flytningen ender med at blive forholdsvis midlertidig, forklares ligeledes ved en række eksterne vilkår grundet i samfundsforandringer relateret til mobilitet, øget urbanisering, nye uddannelsesmuligheder osv. Man kan sige, at den rurale migration og mikroakkulturation i begyndelsen af 1900-tallet fik nye eksistensvilkår og strategier.

Vi ser således, at der rundt om erhverv er en mængde forbundne forhold med betydning for akkulturation: Hvilket erhverv har man med sig, og hvilke miljø-, erhvervs-, samfundsmæssige og sociale forhold gør sig gældende i modtagersamfundet. Alt sammen skaber muligheder eller begrænsninger for tilflytternes udøvelse af deres erhverv og dermed den socioøkonomiske position, de kan indtage. Samtidig ser vi også et eksempel på (Lyngs), at en hel tilflyttergruppe over et par årtier kunne skifte erhverv og assimileres i et modtagersamfund med andre næringsveje end der, hvor de kom fra. Her betød et anderledes erhverv ikke længerevarende isolation fra modtagersamfundet. Mens en anden gruppe (Lyngby) nogle årtier senere måske selv valgte at isolere sig omkring sit erhverv for at fastholde et ressourcegrundlag. Relationen mellem erhverv og akkulturation var således kompleks og i høj grad præget af specifikke forhold. Samtidig kan vi uden de store forbehold konstatere, at religion i ingen af de tre flytninger havde en afgørende indvirkning på akkulturation, selv om religion på forskellig vis indgik i to af de beskrevne forløb.

Da disse tre grupper af mennesker fra Limfjordstangen flyttede til nye steder, mødte andre grupper af mennesker og interagerede i nye samfund, førte det således til ret forskelligartede akkulturationsforløb, som dog på hver sin vis, og over tid, kan karakteriseres som succesfulde. Forhold, som kunne være en barriere mod integration ét sted på ét tidspunkt, var det ikke et andet sted og på et andet tidspunkt. I ét tilfælde kunne assimilation være del af en tilpasning, i et andet tilfælde man sig måske bedre ved en vis isolation, som gavnede adgang til ressourcer og et økonomisk bæredygtigt

87 Lucassen m.fl.: "Drawings", 287.

88 Bjørn: *Kulturmode og integration*.

samfund, og i andre tilfælde var inkorporation i modtagersamfundet en god dynamik for en tilflyttergruppe.

Vores undersøgelser af tre gruppeflytninger i perioden 1825-1925 tjener dermed til en mere nuanceret forståelse af akkulturationens kompleksitet og mange forskellige indvirkningsfaktorer, mere end den tegner et billede af en typisk rural mikro-akkulturation – hvis den altså fandtes. Dermed bidrager vi med eksempler på ”small and inconspicuous migrants, experiencing a silent integration process”, som dog kan belyse de mere ”general conditions under which the settlement process evolved”.<sup>89</sup> Vi beskriver en række dynamikker med betydning for rural mikro-akkulturation i perioden, og vi har betrådt indgangen til en belysning af de forandringer i rural mikro-akkulturation, som frembruddet af den moderne nationalstat medførte. I et bredere perspektiv ville det være relevant at ses videre på disse dynamikker i relation til grupper af migranter fra lignende lokaliteter, for eksempel andre kystsamfund. Det kan være relevant at have med sig i forståelsen af nutidens migration og integration, at faktorer som beskæftigelse og ægteskabsmønstre nok er betydningsfulde, men at integration sammenstykket af et væld af specifikke og situationsbestemte dynamikker uden spor af faste mønstre.

## UPUBLICERET MATERIALE

Anders Vrist Langers arkiv på Harboøre Lokalhistoriske Arkiv.

Limfjordsmuseets arkiv (LA), journal nr. 0115R00001, Interview med Bent Christensen (f. 1945 på Gjøøl), tidl. fisker på Gjøøl, Grebjerg, Gjøøl, og hustru Joan Christensen, torsdag den 24.09.2015.

Limfjordsmuseets arkiv (LA), 0115R00002. Transskription af DR-film: Spejlinger af Finn Holten Hansen, TV-udsendelse om fiskernes børn.

Limfjordsmuseets arkiv (LA), Journal nr. 0115R00008, Transskription af Region Rapport TV-MV – Guds børnebørn, sendt 1977.

Limfjordsmuseets arkiv (LA), Journal nr. 10:1989, Optegnelse med Fru Sandsgaard om hendes mands fiskeri og indbyrdes strid på Gjøøl.

Limfjordsmuseet arkiv (LA), journal nr. 11:1989, Interview med Herluf Bachmann, Gjøøl.

Limfjordsmuseets arkiv (LA), journal nr. 526:1984, Gjøøl-undersøgelsen, kort, notater, mv, 1900-1974.

Limfjordsmuseets arkiv (LA), journal nr. 258:1984, Levnedbeskrivelse af Fisker Laurits Larsen, Gjøøl.

Limfjordsmuseet arkiv (LA), journal nr. 259:1984, Interview med fisker Jens Krøymann, Gjøøl.

---

89 Lucassen m.fl.: ”Drawings”, 286.

## PUBLICERET MATERIALE

- Aagaard Knud: *Physisk, oekonomisk og topographisk Beskrivelse over Thy beliggende i Thisted Amt*, Viborg: Aalborg Stift, 1802.
- Andersen, Camilla: "Tilpasning og Fleksibilitet i et foranderligt kystlandskab i 1700- og 1800-tallet", *Temp – tidsskrift for historie*, 24, 2022, 89-110.
- Andersen, Camilla: "Da stormfloden ramte Limfjordstangen. Modstandskraft og sårbarhed i danske kystsamfund i 1800-tallet", *Kulturstudier*, 2023 (2), 2023, indsendt.
- Andersen, Christiane Morisset: *Gjøl, en Limfjordsø*, Sundby Mors: Vilsund Forlag, 1987.
- Bjørn, Bente: *Kulturmode og integration på Gjøl ca. 1910-1930*. Speciale, Aalborg Universitet, 2016.
- Brock, Aske Laursen: "Hollænderne på Amager i 1700-tallet: Et samfund i krise?", *Temp – tidsskrift for historie*, 20, 2020, 215-38.
- Charsley, Katharine, Martha Bolognani, Evelyn Ersanilli og Sarah Spencer: *Marriage, migration and integration*, London: Palgrave Macmillan, 2020, doi: 10.1007/978-3-030-40252-5.
- Christensen, Anders Kruse: *Harboøre-vækkelsen ca. 1880-1910*. Speciale, Aarhus Universitet, 1980.
- Davidson, C.: *Harboøre*. København: Lohses Forlag, 1942.
- Deschacht, Nick og Anne Winter: "Micro-Mobility in Flux: Municipal Migration Levels in the Provinces of Flanders and Antwerp, 1796–1846", *Journal of Migration History*, 5 (1), 2019, 1-30, doi: 10.1163/23519924-00501005.
- Feldt, Jakob Egholm: "Jødisk historie", *Temp – tidsskrift for historie*, 5, 2012, 156-167.
- Gardiner, Jake Hubert, Inger Bjørn Knudsen og Line Vestergaard Knudsen: "Fra stormflodsflygtning til erhvervsmigrant. Mobilitet fra Limfjordstangen 1825-1910'erne", *Historisk Tidsskrift*, 122 (2), 2022, 309-341
- Graugaard, Esben: *Harboørefolk på Jegindø*, Thisted: Sparekassen Thy, 1985.
- Hansen, Peter Schmidt: *Lyngby – Fra karantænestation til paradis*, Birkerød: P. S. Hansens Forlag, 2014.
- Hochstadt, Steve: *Mobility and Modernity: Migration in Germany 1820-1989*, Ann Arbor: University of Michigan Press, 1999.
- Johansen, Hans Christian, Per Madsen og Ole Degen: "Fishing families in three Danish coastal communities", *Journal of Family History*, 18 (4), 1993, 357-368, doi: 10.1177/036319909301800405.
- King, Steven: "Migrants on the margin? Mobility, integration and occupations in the West Riding, 1650–1820", *Journal of Historical Geography*, 23 (3), 1997, 284-303.
- Kirk, Hans: *Fiskerne*, 4. Oplag, København: Gyldendal, 1934. [1928]
- Kirk, Lars Bo: *De sidste fiskere*, København: Politikens Forlag, 2021.
- Kirk, Maren; *Fra Harboøre til Gjøl*, København: Lindhardt og Ringhof, 1978.
- Kristensen, M.: "Fiskerlejet Lyngby. Et 100 års jubilæum", *Historisk Årbog for Thisted Amt*, 1964, 421-436.
- Langer, Anders Vrist: *Stormflodsrømt*, Struer: Forlaget Bogtrykkergården, 1980.

- Laursen Henrik: "Amtsprovst Bendix", *Historisk Årbog for Thisted Amt*, 1937, 283-302.
- Lucassen, Jan og Leo Lucassen: "Theorizing Cross-Cultural Migrations: The Case of Eurasia since 1500", *Social Science History*, 41 (3), 2017, 445-475, doi: 10.1017/ssh.2017.19.
- Lucassen, Leo, David Feldman og Jochen Oltmer: "Drawing up the balance sheet". I L. Lucassen, D. Feldman og J. Oltmer (red.): *Paths of Integration: Migrants in Western Europe (1880-2004)*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006, 283-296, doi: 10.1515/9789048504244-015.
- Nedergaard, Paul: *Personalhistoriske, sognehistoriske og statistiske bidrag til en dansk præste- og sognehistorie (Kirkelig geografi) 1848-1949*, København: Danske Boghandleres Kommissionsanstalt, 1959.
- Nielsen, Richard G.: *Fra fjord til fiskeri. Træk af fiskeriets historie på Præstøegnen*, Præstø: Fiskeriforeningen for Præstø Amt, 1975.
- Olden-Jørgensen, Sebastian: "Debat: Fakta, fortolkning og fortælling – Om narrativitet og historisk videnskab", *Fortid og Nutid*, 2001, 295-305.
- Pooley, Colin G., Jean Turnbull og Mags Adams: *A mobile century? Changes in everyday mobility in Britain in the twentieth century*, Abingdon: Routledge, 2017.
- Poulsen, Bo: "Between Adaptation and Mitigation. The Nineteenth-century North Sea Storm Surges and the Entangled Socio-Natural Transformation of the Limfjord Region, Denmark", *Journal for the History of Environment and Society*, 6, 2021, 129-158, doi: 10.1484/J.JHES.5.128582.
- Puschmann, Paul, Nina van den Driessche, Koen Matthijs og Bart Van de Putte: "Paths of Acculturation and Social Inclusion. Migration, Marriage Opportunities and Assortative Mating by Geographic Origin in Antwerp, 1846-1920", *Journal of Migration History*, 2 (1), 2016, 177-207, doi: 10.1163/23519924-00201007.
- Rasmussen, Alan Hjorth: "Erhvervsstruktur og fiskeri på den jyske vestkyst", *Bygd*, 3 (2), 1972, 3-32.
- Redfield, Robert, Ralph Linton og Melville J. Herskovits: "Memorandum for the study of acculturation", *American Anthropologist*, 38 (1), 1936, 149-152.
- Rheinheimer, Martin: "Ægteskabsforhold på Amrum. Et søfartssamfunds historiske demografi 1700-1900", *Sjæk'len. Årbog for Fiskeri-og Søfartsmuseet*, 2011, 2012, 17-37.
- Strandgaard, Hans Christian: "Om Udvandringen fra Agger og Harboøre", *Samlinger til Jydsk Historie og Topografi*, 2. rk., 1. bd., 1886-88, 115-123.
- Sørensen, Mikkel Ellersgaard og Inger Bjørn Knudsen: "'Intet videre værn...' Harboøre og virkningerne af stormfloden i 1825", *Hardsyssels Årbog*, 2022, 30-60.
- Thomsen, Asbjørn Romvig: *Lykkens smedje?: social mobilitet og social stabilitet over fem generationer i tre sogne i Salling 1750-1850*, Auning: Landbohistorisk Selskab, 2011.
- Thybo, Jens: *Kun god er Gud. Skildringer af Menighedslivets Opvaagnen i Thy*, bd. I-II, København: O. Lohses Forlag, 1923-26.
- Trap J.P.: *Kongeriget Danmark*, 3. udg., 5. bd., København: G.E.C. Gad, 1904.
- Tyler, Robert Llewellyn: "Migrant Identity and Culture Maintenance: The Welsh in



- Columbus, Franklin County, Ohio, 1870-1930”, *Journal of Migration History*, 2022, 8 (1), 122-148, doi: 10.1163/23519924-08010001.
- Ude og Hjemme*: ”Her hviler sandheden om fiskerne”. 20.11.1975.
- Weinstock, Alexander S.: ”Role Elements: A Link between Acculturation and Occupational Status”, *The British Journal of Sociology*, 14 (2), 1963, 144-149, doi: 10.2307/586776.
- Veber, Hanne: ”’Kultur’ og ’møde’: Gensyn med amerikanske akkulturationsstudier 1936-1963”, *Tidsskriftet Antropologi*, 56, 2007, 57-86, doi: 10.7146/ta.v0i56.106771.
- Vestergaard, Kristen: ”Glimt fra kirke og kirkeliv på Gjøøl”. I B. Rom og P.A. Schrøder (red.): *Dine folk, dine penge*, Aabybro: Gjøøl Sparekasse, 1984, 34-35.

JAKE HUBERT GARDINER  
museumsinspektør, cand.mag.  
Limfjordsmuseet  
jake@limfjordsmuseet.dk

INGER BJØRN KNUDSEN  
museumsinspektør, cand.mag.  
Lemvig Museum  
ibk@lemvigmuseum.dk

MICHAEL RIBER JØRGENSEN  
museumsinspektør, ph.d.  
Museum Thy  
michael@museumthy.dk

LINE VESTERGAARD KNUDSEN  
lektor, ph.d.  
Institut for Politik og Samfund  
Aalborg Universitet  
vestergaard@dps.aau.dk

## ABSTRACT

### **Rural mobility and micro-acculturation. Three courses of adaptation, 1825-1925**

Human mobility requires adaptation to new places. Adaptation take place in relation to various factors such as occupation, social relations, and cultural practices. Factors that influence each other in various ways. Due to harsh conditions on the coast of the North Sea, several population groups on the isthmus of *Limfjorden* from 1825 and a century onwards moved to other rural, but nearby, areas. In this article we examine three relocations and adaptations of such groups. Although none of the groups moved far away, met foreign languages and religions, or ended up in major conflicts, many encounters and processes of adaptation took place. We analyze the relocations as three different versions of *acculturation*, which unfolded as both a response to the given conditions and as active attempts to create a better life than on the isthmus. These processes point to complexity and situational conditions: What is good adaptation in one context may not be such in another. It is however clear that occupation and marriages in each of the three relocations were important factors towards adaptation.